

Detta styrdokument beslutades av Vård- och omsorgsnämnden. 2016/VON/0124
2016-12-13. Bilaga 1.

IKT-strategi för Vård och omsorgsnämnden 2017-2021

Innehåll

1. Om dokumentet.....	3
2. Genomgång av rättsliga förutsättningar	3
3. Utgångspunkt för strategin.....	5
3.1 Den digitala agendan i Europa	
3.2 Den digitala agendan för Sverige	
3.3 Den digitala agendan för Värmdö kommun	
4. Nuläge, aktuell forskning och framtid	6
4.1. Nuläge inom äldreomsorgen och LSS	
4.2. Aktuell forskning inom äldreomsorgen	
4.3. Framtid inom äldreomsorgen	
4.4. Aktuell forskning inom LSS	
4.5. Framtid inom LSS	
5. Omvärldsbevakning	8
6. Uppföljning av strategin med hjälp av LIKA utvärderingsverktyg	9
7. Målområden	9
7.1. Behovsdriven utveckling och behovsfångst	
7.2. E-tjänster som skapar nytta och digitala kanaler	
7.3. Digital kompetens	
8. Ansvarsfördelning	13
9. Finansiering.....	13
10. Uppföljning	13
11. Definitioner	13

1. Om dokumentet

Strategin avser införande av informations- och kommunikationsteknik (IKT) för Vård och omsorgsnämndens ansvarsområde i Värmdö kommun.

IKT-strategin gäller från och med januari 2017 till och med 2021. I särskilt dokument IKT-plan för Vård och omsorgsnämnden i Värmdö kommun finns handlingsplan för strategin. Den innefattar plan för införande av uppföljnings- och digitala verktyg samt IT-projekt kopplade till IKT-strategin.

IKT är en förkortning av Informations- och kommunikationsteknik och kan beskrivas som den del av IT som bygger på kommunikation mellan människor. Vanliga tjänster inom IKT är bildtelefoni, text-, röst-, bild- och videomeddelanden, e-post och internet. IKT är kommunikation oberoende av plats och tid, på användarens villkor och kan till exempel användas för trygghetsskapande, delaktighet, valfrihet samt för bättre, enklare och mer kostnadseffektiv omsorg.

2. Genomgång av rättsliga förutsättningar

Vid användning av trygghetsteknik för äldre och funktionshindrade omfattas sådana verksamheter av följande författningar:

Regeringsformen (1974:152)

RF innehåller i andra kapitlet bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter som var och en är tillförsäkrad gentemot det allmänna. Bland dessa rättigheter återfinns rätten att röra sig fritt och skydd mot intrång i integriteten. Rättigheterna kan endast begränsas genom lag och för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle.

Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL

Här avses primärt kommunal vårdgivare och den hälso- och sjukvård som kommunen ansvarar för i samband med hemtjänst och särskilt boende.

Socialtjänstlagen (2001:453), SoL och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

Dessa lagar reglerar individens rätt att få insatser och stöd. Individrelaterad dokumentation i form av biståndsbeslut, personakter och så vidare samt teknikanvändning som medför personuppgiftshantering inom detta verksamhetsområde regleras istället av lag (2001:454)

om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och av förordning (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

Personuppgiftslagen (1998:204)

Personuppgiftslagen (1998:204), PuL, som innebär att lämpliga säkerhetsåtgärder ska vidtas vid behandling av personuppgifter. Lämplig nivå görs efter en helhetsbedömning av bland annat hur känsliga uppgifterna är. Uppgifter om patienter/brukare inom vård och omsorg omfattas av sekretess och ska betraktas som känsliga eller mycket känsliga. En hög nivå av informations- och IT-säkerhet krävs. Risk- och sårbarhetsanalys ska genomföras inför användning av ny typ av teknikstöd.

Kameraövervakningslagen (2013:460), KÖL

Den reglerar användning av kamerautrustning. Vid användning av kamerautrustning på platser dit allmänheten inte har tillträde får kamera användas endast om den enskilde har lämnat sitt samtycke, om det sker för berättigade ändamål eller efter en bedömning av den enskildes intresse av att inte bli övervakad ställt i förhållande till vilket intresse som ska tillgodoses och hur tekniken används, den så kallade överviktsprincipen.

Skydd mot intrång i integriteten

Av 2 kap. 6 § andra stycket RF är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande ingrepp i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning och kartläggning av den enskildes personliga förhållanden.

Möjlighet till undantag

Undantag från grundlagsskyddet får enligt 2 kap. 21 § RF endast göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett dem.

Insatser och åtgärder - God kvalitet

Vid användning av vissa typer av tekniklösningar, till exempel trygghetskamera/nattkamera, fattas ett bostadsbeslut enligt SoL och enligt LSS. Vid användning av andra typer av tekniklösningar utgår man istället från vårdteamets samlade bedömning av åtgärder i vardagen med ett evidensbaserat arbetssätt. Detta gäller till exempel användning av larmmattor, sensorer och liknande åtgärder.

Lagstiftningen eller föreskrifter och anvisningar ger inte någon närmare vägledning gällande metoden för införande av tekniklösningar i vård eller omsorg. Erfarenheter av testprojekt tex i Västerås visar dock att metoden för införande är viktig och att ett strukturerat och kvalitetssäkrat arbetssätt används. Gemensamt för alla typer av insatser och åtgärder enligt såväl HSL, SoL och LSS är att god kvalitet ska säkerställas i vård och omsorg gentemot den enskilde.

Socialstyrelsens (SoS) Meddelandeblad Nr. 12/2013:14, ”Tvångs- och skyddsåtgärder inom vård och omsorg för vuxna” innehåller en sammanfattning av vilka bestämmelser som ska tillämpas för att säkerställa att individen får vård och omsorg av god kvalitet

3. Utgångspunkt för strategin

3.1 Den digitala agendan för Europa

EU-kommissionens förslag till ny ekonomisk strategi lanserades i mars 2010. Den digitala agendan för Europa är ett av sju flaggskeppsinitiativ inom ramen för denna strategi.

Det övergripande syftet med den digitala agendan för Europa är att:

”... uppnå varaktiga ekonomiska och sociala vinster från en digital inre marknad, baserat på snabbt och ultrasnabbt Internet och interoperabla tillämpningar.”

3.2 Den digitala agendan för Sverige

Den 29 september 2011 beslutade regeringen om en strategi för IT-politiken, IT i människans tjänst – en digital agenda för Sverige. För att möta de utmaningar som finns både internationellt och nationellt vill regeringen ta till vara de möjligheter som digitaliseringen ger.

Målet för IT-politiken är att Sverige ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter och främst fokusera på fyra olika strategiska områden:

1. Lätt och säkert att använda
2. Tjänster som skapar nytta
3. Det behövs infrastruktur
4. IT:s roll för samhällsutvecklingen

3.3 Digitala agendan för Värmdö Kommun

Regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) växlar nu upp arbetet med att digitalisera det offentliga Sverige genom att underteckna en avsiktsförklaring för digital förnyelse, vars innebörd är digitalt först, vilket Värmdö kommun anammar¹.

Värmdö kommun tog 2010 fram en strategi för att leda och styra kommunens aktiviteter inom digitalisering och mycket arbete har genomförts sedan dess. Utvecklingen inom digitalisering går dock allt snabbare och för arbetet som pågår ute i kommunens verksamheter finns behov av att tydliggöra riktning, skapa samsyn och samordna gemensamma utvecklingsfrågor. För att säkerställa att rätt saker görs utifrån kommunens specifika utmaningar och skapa en tydlig och gemensam styrning av arbetet har nu strategin reviderats.

Agendan beskriver 5 prioriterade målområden och strategi för att nå målen. Till varje målområde finns en handlingsplan med aktiviteter på kommunövergripande nivå. De 5 målområdena är:

- Behovsdriven utveckling
- E-tjänster som skapar nytta
- Tillgänglighet
- Digital kompetens
- Intern effektivisering

Handlingsplanen är ett verktyg för att säkerställa att verksamheterna arbetar likriktat mot gemensamma mål, samt få styrning och skapa förutsättningar för uppföljning på kommunövergripande nivå. Detta är ett stort arbete som påbörjats med ett antal workshops och arbetet kommer att fortsätta under hösten då man kommer se över hur vi ska arbeta med den digitala agendan per sektor och kommunövergripande.

4. Nuläge, aktuell forskning och framtid

Här följer en kortfattad beskrivning av omvärld och möjliga framtidsscenarier kring utvecklingen inom IKT inom vård och omsorgen, vad aktuell forskning visar i ämnet samt den nuvarande situationen kring IKT i omsorgen på Värmdö.

¹ Digitalt först för ett smartare Sverige. Sveriges kommuner och landsting 2015-10-29.
(www.skl.se)

4.1 Nuläge inom äldreomsorgen och LSS

På Värmdö kommun behövs förutsättningar som trådlöst nätverk i alla verksamheter för att kunna möta digitaliseringens utveckling. På sikt kommer det ha en avgörande roll för att kunna möta situationen med alla äldre.

4.2 Aktuell forskning inom äldreomsorgen

Även om de flesta hemtjänstmottagare är nöjda med hjälpen tycks kritiken ha ökat, framför allt när det gäller tidsbrist, bristande personkontinuitet och minskade möjligheter att påverka hur hjälpen utförs². Flera studier tyder på att också äldreomsorgspersonalens arbetsvillkor försämrades under 1990-talet, framför allt ökade arbetsbelastningen samtidigt som möjligheten att möta arbetskraven minskade³.

4.3 Framtid inom äldreomsorgen

På Värmdö kommun uppskattas en ökning av antalet äldre medborgare med 80 procent fram till år 2025 alltså nästan en fördubbling av äldre medborgare över 85 år. Den stora ökningen är en utmaning för vård och omsorgen samtidigt som att det är svårt att rekrytera utbildad personal till Värmdö och att det är många pensionsavgångar. Därför måste man få ut nyttoeffekterna genom digitaliseringens möjligheter så att man kan frigöra tid samt kostnadseffektivisera vård och omsorg. Detta planeras genom att bland annat skaffa nyckelfria lås, e-hemtjänst, nattkamera och andra smarta digitala lösningar.

Digitalisering är ett redskap och en nyckel till framtidens äldreomsorg för att underlätta kommunikation och bidra till ökat självbestämmande. Om vi utgår från en sådan hållning kan vi lättare värna integriteten för den enskilda.

4.4 Aktuell forskning inom LSS

När det gäller samhällets stödinsatser för personer med funktionshinder är det ingen tvekan om att assistansreformen har inneburit väsentligt förbättrade villkor för dem som beviljats personlig assistans⁴, medan mindre är känt om hur andra grupper av funktionshindrade personer ser på de insatser som de får del av⁵. Det finns mycket få studier av personalen inom handikappomsorgen, med undantag för de personliga assistenterna t.ex. Arbetsmiljöverket 2002,

² Hammarström 2002, Socialstyrelsen 2006, Fried 2007

³ Tegsjöet al. 2000, Bäckman 2001, Gustafsson & Szebehely 2005

⁴ Socialstyrelsen 1997, Jacobson 2000, Selander 2003

⁵ Barron et al. 2000

Hugemark & Wahlström 2002, Larsson 2004. Studierna visar bland annat att personalomsättningen är hög och att arbetet som personlig assistent ofta upplevs som svåravgränsat och ensamt men samtidigt som självständigt och meningsfullt.

4.5 Framtid inom LSS

Välfärdsteknologi kan användas som ett paraplybegrepp för tekniska hjälpmedel som kan föreskrivas av hälso- och sjukvårdspersonal efter behovsbedömning. Det handlar bland annat om produkter som underlättar aktivitet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Exempel på välfärdsteknologi som kan stärka personer med funktionsnedsättning till ett självständigare liv kan vara kognitiva hjälpmedel som till exempel verktyg för att påminna om att ta medicin. Det kan också vara tjänster och produkter som underlättar inköp, bankärenden och kontakter med myndigheter.

För personer med hörselnedsättning kan en digital teckentolk förenkla väsentligt i kontakten med viktiga samhällsfunktioner. Med hjälp av distanstolkning via en surfplatta eller mobiltelefon, kan en person med hörselnedsättning kommunicera med personal på myndigheter eller vårdinrättningar. Den tekniska utvecklingen går i riktning mot mer användarvänliga produkter (till exempel smartphones och läsplattor) som samtidigt kan ge nya och bättre möjligheter för anpassning till individuella behov. För människor med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, till exempel ADHD och Aspergers syndrom, ger den nya tekniken helt nya möjligheter till kompensation av funktionsnedsättningen.

5. Omvärldsbevakning

Det händer mycket inom digitaliseringsområdet i vård och omsorg idag. En tydlig trend är att man börjar mäta data genom "*internet of things*". Det kan vara sensorer, trampmatta, ett armband som mäter fallolyckor med mera. Tanken med den nya tekniken är att urskilja mönster och se avvikelser för att i god tid kunna agera innan en olycka eller annan situation man vill undvika händer. Det finns dock många aspekter att ta hänsyn till när man ska använda sig av den nya tekniken som var lagrar man all data (big data), autentisering och behörighet, säkerhet i allmänhet. Men uppfyller tekniken alla dessa krav kan den vara till stor nytta för brukaren. Tekniken breder ut sig till allt fler områden, ibland berörs etiskt känsliga frågeställningar.

I Danmark antog Folketinget år 2010 en lag för att tillåta användning av GPS för att spåra personer med demens som förrrat sig bort från hemmet. Initiativet om lagen kom från

brukarorganisationerna som menar attanvändandet av GPS kan rädda liv ⁶ .

I och med att arbetet inom digitalisering går framåt kommer även utbildningsinsatserna inom digital kompetens både hos personalen och brukaren att öka. Utbildningsinsatser kommer i takt med de nya införandeprojekten att genomföras. Värmdö kommun deltar även i ett digitalt kompetensutvecklingsprojekt för medarbetare inom äldreomsorg och funktionsnedsättning. EU-projektet kommer att pågå till och med 2018 och delfinansieras via medel tilldelade av Europeiska socialfonden⁷.

6. Uppföljning av strategin med hjälp av LIKA utvärderingsverktyg

SKL har tagit fram ett verktyg som är till hjälp ifall man vill mäta resultat utifrån ett frågeformulär hur långt man har kommit när det gäller digitaliseringen i en verksamhet och inom olika områden. Verktöget består av indikatorer inom fyra olika områden: ledning, infrastruktur, kompetens och användning. LIKA är uppdelat i tre delar: värdering - sammanställning - handlingsplan, där de två sista delarna baseras på den första dvs. värdering och skattning av arbetet inom verksamheten. Genom att använda LIKA får ledningen både en bild av nuläget och de aktiviteter och prioriteringar som kan behövas.

Indikatorerna är utformade på ett konkret och aktivitetssinriktat sätt för att göra dem så enkla som möjligt att besvara. För varje indikator tar man som svarar ställning till vilken status arbetet med indikatorn är på: uppnådd – nästan där – påbörjad – planerad – ej planerad. Det sistnämnda alternativet kan också betyda att indikatorn inte är relevant för er. Baserat på värderingen genereras också en handlingsplan, vilken ska ses som ett underlag för diskussion kring ett eventuellt fortsatt utvecklingsarbete.

7. Målområden

⁶ <http://docplayer.se/5311419-Rapport-nordens-valfardscenter-trender-i-funktionshinderpolitiken-i-norden.html>

⁷

<https://www.varmdo.se/arkiv/nyheter/digitalkompetensutvecklingforvardochomsorgspersonal.5.1f14fcc5157743b352251ccb.html>

Värmdö kommuns digitala agenda ska vara styrande vid beslut, prioriteringar och genomförande av aktiviteter för digitalisering och har tidshorisonten 2020. I agendan finns spårbarhet till i första hand Stockholms regionala agenda⁸, men även Sveriges nationella digitala agenda⁹. Värmdö kommuns digitala agenda beskriver prioriterade målområden och strategi för att nå målen. Till varje målområde finns en handlingsplan med aktiviteter på kommunövergripande nivå. Aktiviteterna i digitala agendans handlingsplan behöver därför brytas ned till relevanta nivåer i sektorernas verksamheter för att prioriteras, planeras, tidsättas och följas upp. Eftersom vi befinner oss i en konstant förändringsresa kommer den digitala agendan att revideras årligen samt vid förändringar som kräver åtgärd utöver den årliga revideringen.

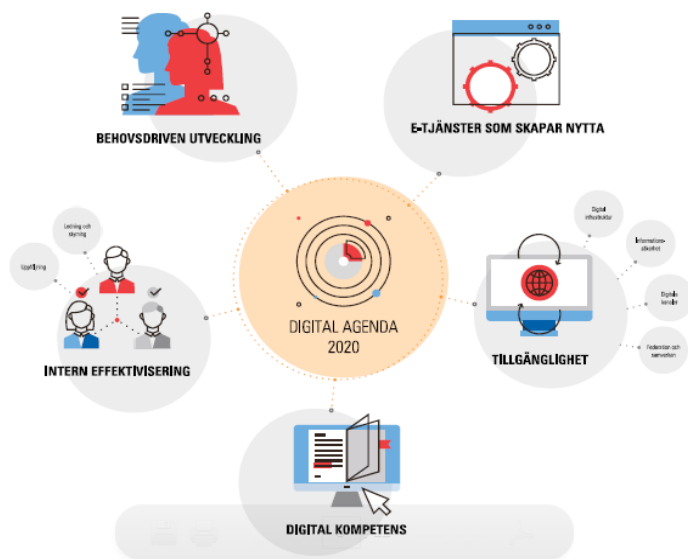

Bild 1 Värmdö kommuns målområden för digitaliseringen.

Inom nämndens ansvarsområde är de uttalade satsningarna bland annat bredbandsuppkoppling och att medborgaren ska kunna ansöka om bland annat försörjningsstöd digitalt.

⁸ En digital agenda för Stockholms län. Länsstyrelsen i Stockholms län, Kommunförbundet Stockholms län, Stockholms läns landsting 2015.

⁹ It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige. Regeringskansliet, oktober 2011.

7.1 Behovsdriven utveckling och behovsfångst

Projekten som identifierats i IKT-strategins handlingsplan kommer både utifrån verksamheternas behov men vissa är även prioriterade troféprojekt utifrån kommunens Digitala agenda. Processen för hantering av nya projekt beskrivs i bild 2.

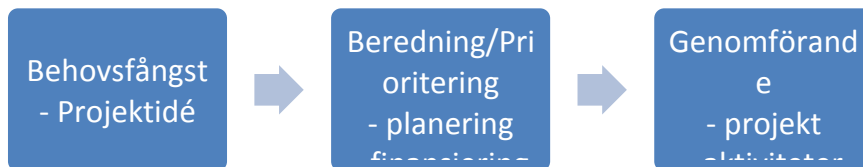

Bild 2 Tillvägagångssätt i ett flöde

Beredning och prioritering

I IKT-planen presenteras utifrån prioritering och resurser vad som ska genomföras. Se bilaga 1.

Projektmodell (Projektlotsen)

I kommunen används Projektlotsen.

Digital utveckling

Som ett steg i den digitala utvecklingen har Värmdö kommun börjat arbeta med systemförvaltarmodellen Pm3. I och med det arbetssättet kommer Värmdö kommun kunna få bra kontroll på sina IT-system samt relaterade kostnader.

7.2 E-tjänster som skapar nytta och digitala kanaler

Med digitalisering i vård och omsorg kan man få stor nytta om man har de rätta förutsättningarna. Finns det trådlöst nätverk och en bra uppkoppling kan man använda sig av olika mobila lösningar med appar anpassade för verksamheten och brukarna.

Det finns även många olika användningsområden som man kan använda mobil teknik till som t.ex. e-hemtjänst, digital signering, dokumentation på plats med brukaren. Nyttoeffekterna av detta leder exempelvis till mindre stress hos personalen, kvalitetssäkring, tillgänglighet samt att det frigör mer tid för vård och omsorgsarbete¹⁰.

¹⁰ Kommunikationsverktyg minskar personalens stress – internationell fallstudie, <http://hmv.se/case/det-kombinerade-kallelsesignal-och-varddokumentationssystemet-minskar->

Äldre

Forskning visar att man inom äldreomsorgen har sett ett gott resultat hos brukare som har tillgång till digitala verktyg och att det ökar deras välbefinnande¹¹. Det ger också stimulans till de äldre och kan ses som hjärngympa vilket visar på goda resultat.

”Äldre personer som får tillgång till appar på surfplattor så att de själva kan skatta sin hälsa upplever en bättre livskvalitet. Det har forskaren Kristina Ziegert och doktoranden Carina Göransson i GHP-gruppen på CVHI på Högskolan i Halmstad, i samarbete med Örebro Universitet och Karolinska Institutet, kommit fram till”¹².

Funktionsnedsatta

Forskning visar att människor med en funktionsnedsättning kan klara sig mycket bättre med hjälp av digitala verktyg som en surfplatta med appar som hjälper dem i vardagen med allt ifrån matlagning till så att de har lättare att strukturera upp sin vardag.

Medborgare

I verksamhetssystemet Combine finns det en möjlighet att införa ny funktionalitet som gör det möjligt för medborgarna i kommunen att ansöka/göra en beställning om t.ex. hemtjänst direkt från kommunens hemsida då kommer en beställning att tas emot direkt i vårt verksamhetssystem.

tidskravande-arbetsmoment-till-forman-de-boendes-trygg-och-sakerhet/

¹¹ Verktøy for eldre att vara sitt bästa jag http://www.forskning.se/2016/06/23/verktog-for-aldre-att-vara-sitt-basta-jag/?doing_wp_cron=1476879351.0226368904113769531250

¹² Kan appar öka livskvaliten för äldre <http://forskarbladet.se/artiklar/okad-livskvalitet-aldre/>

7.3 Digital kompetens

I och med att arbetet inom digitalisering går framåt kommer även utbildningsinsatserna inom digital kompetens både hos personalen och brukaren att öka. Utbildningsinsatser kommer i takt med de nya införandeprojekten att genomföras. Värmdö kommun har även deltagit i ett digitalt kompetensutvecklingsprojekt för medarbetare inom äldreomsorg och funktionsnedsättning. EU-projektet kommer pågå till och med 2018 och delfinansieras via medel tilldelade av Europeiska socialfonden¹³.

8. Ansvarsfördelning

En arbetsgrupp som består av IKT-strateger, utvecklingsstrateg, E-strateg och IT-chefen har startats. Arbetsgruppen tar upp gemensamma frågor inom digitaliseringen. Syftet är att arbeta mera tvärssektoriellt för att driva förändring inom organisationen tillsammans.

Inom sektorn har en styrgrupp startats med representanter från avdelningarna. Styrgruppen ska styra, samordna och följa upp avdelningens digitala utvecklings- och effektiviseringsinsatser.

IT avdelningen ger stöd och kommer att hjälpa till under införandeprojekten med att skapa förutsättningar för den nya tekniken.

IKT strateger samlar in behov ifrån verksamheten och driver de prioriterade målområdena som har identifierats i den Digitala agendan.

Verksamheterna har omvärldsbevakning med stöd ifrån strateger och kommunicerar sina behov i samråd med IKT strategen.

9. Finansiering

Finansiering av digitaliseringen sker genom särskilda centrala medel. Medel finns inte inom nämndens budget.

¹³

<https://www.varmdo.se/arkiv/nyheter/digitalkompetensutvecklingforvardochomsorgspersonal.5.1f14fcc5157743b352251ccb.html>

10. Uppföljning

Uppföljning sker genom stöd i verksamheterna av superanvändare och systemförvaltare samt IKT strateg när det gäller systemlösningar och när ny teknik som införts. För att följa digitaliseringens utveckling används utvärderingsverktyget LIKA. Sektorns styrgrupp för digitalisering och ovan nämnd arbetsgrupp inom kommunen följer upp arbetet. IKT-strategen har en viktig roll i att driva fram arbetet.

11. Definitioner

Big Data	Stor mängd data
Internet of things	Internetuppkopplade föremål

